

ЕЛЕКТРОННЕ ГОЛОСУВАННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ВЛАДИ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Анотація

Досліджено сутність і переваги електронного голосування. Проаналізовано умови впровадження такого механізму. Виокремлено можливі недоліки, що можуть виникнути в процесі реалізації.

Ключові слова: електронна демократія, електронне голосування, демократія, вибори.

Abstract

The essence and benefits of electronic voting. Conditions of the implementation of such a mechanism. Thesis there is determined the possible deficiencies that may arise during implementation.

Keywords: e-democracy, e-voting, democracy and elections.

Серед пріоритетних завдань України на шляху до євроінтеграції є розбудова інформаційного суспільства, а важливим етапом його розвитку – інформатизація органів державної влади, зокрема, оптимізація виборчих процесів. Актуальність цієї теми визначається й тим, що урядом схвалено Концепцію розвитку електронного урядування, відкрито Національний центр підтримки електронного урядування тощо.

Нині хід і результати будь-яких виборів: від місцевих до виборів парламенту і президента не викликають довіри ні в Україні, ні за її межами, незважаючи на численних спостерігачів, у т.ч. міжнародних. Кожна виборча кампанія супроводжується довгим шлейфом фальсифікацій, скандалів, судових процесів. Вибори в очах громадян перетворилися у загальнодержавну аферу, стали тотальною фальсифікацією. Виборчий бюлетень став своєрідним атавізмом, оскільки поточний хід виборів та їх результати можна спостерігати по телевізору та Інтернету. Лише при публічних скандалах на виборчих дільницях, для того, щоб переконати, що вибори все ж відбувалися, звертаються до бюлетенів. Перспективи подолання можливостей фальсифікацій виборчого процесу політики, фахівці і громадські активісти вбачають у впровадженні електронного голосування [1, с. 15].

Під електронним голосуванням мається на увазі здійснення голосування як за допомогою електронних засобів, так і процес автоматичного підрахунку голосів через залучення електронних пристроїв та спеціального програмного забезпечення.

Така система голосування вже запроваджена у багатьох державах світу: США, Канаді, Бразилії, Індії, Бельгії, Австралії, Естонії, південній Кореї. У Великобританії, Німеччині, Франції, Іспанії, Португалії, Італії, Норвегії, Швейцарії, Росії, Казахстані, Японії, Китаї проводяться експерименти з її використання. Разом з тим, є держави, які здійснивши апробацію цієї системи, повернулися до традиційних способів голосування (Фінляндія) [2].

В Україні досить активно використовуються комп'ютерні технології у виборчому процесі для складання списків виборців та кандидатів, підрахунку голосів, визначення результатів виборів. Зокрема, створена Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори», основним призначенням якої є інформатизація процесів, що здійснюються в процесі підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні та діяльності Центральної виборчої комісії і виборчих комісій; автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система «Державний реєстр виборців», створена для забезпечення державного обліку виборців та складання списків виборців.

Але в аспекті безпосереднього наближення інформаційних технологій до виборця – електронної подачі голосів – Україні бракує власного досвіду. Відомо, що у світі електронне голосування

проявляється у таких формах: голосування на виборчих дільницях за допомогою спеціально встановленого обладнання; голосування за допомогою пересувних електронних урн; голосування за допомогою комп'ютера приєднаного до мережі «Інтернет»; дистанційне електронне голосування за допомогою мобільного телефону або комунікатора [3, с. 89].

Застосування надійних і об'єктивних засобів голосування і захисту їх результатів були предметом неодноразового обговорення на міжнародному та європейському рівнях, що викладено у доповідях Європейської комісії за Демократію через Право (Венеціанська Комісія) (European Commission for Democracy through Law – Venice Commission), присвячених проблемам відповідності віддаленого голосування стандартам Ради Європи. В докладі, що був схвалений 12-13 березня 2004 р. Венеціанська Комісія попередила про необхідність застосування додаткових заходів для мінімізації ризиків фальсифікацій та визначила принципи, що відображають засади європейської демократії та однаково придатні як для виборчих кампаній, так і для референдумів: універсальне право голосу: всі люди мають право голосу; рівні права голосу: кожен виборець має рівну кількість голосів; свобода права голосу; таємність права голосу; пряме право голосу.

Зважаючи на це, Венеціанська Комісія рекомендувала: електронне голосування може використовуватися лише за умови, що система є безпечною/захищеною і надійною; система електронного голосування повинна бути прозорою, тобто надавати можливість перевірки щодо її функціонування; виборці повинні мати нагоду одержати підтвердження свого вибору і виправити його у разі допущення помилки; для полегшення перерахунку голосів у разі конфліктної ситуації може передбачатися процедура роздрукування голосів. Таким чином, прийнятність систем електронного голосування визначається правовими, процедурними і технологічними стандартами, які використовуються в процесі голосування та забезпечують зазначені вимоги [4].

На практиці визначена процедура підготовки і проведення виборів та референдумів зумовлює безліч непорозумінь серед суб'єктів виборчого процесу, зокрема кандидатів, членів виборчих комісій та виборців. Аналіз проведених в Україні виборів народних депутатів України (2006, 2007, 2012, 2014), президентських (2004, 2010, 2014) та місцевих (2011 і 2015) свідчить, що найбільше нарікань викликає процес голосування і підрахунку голосів, які породили чимало сумнівів у правильності їх результатів [4]. З часом ці сумніви намагалися вирішити шляхом перерахування голосів і подачі позовних заяв у судові інстанції, однак очевидно, що недосконала саме технологія виборів. Зміна технології голосування шляхом її автоматизації та застосуванням комп'ютерних систем, які не мають політичних переваг і пристрастей, для підрахунку голосів, зробить її незалежною від зловживань, підтасувань і випадкових помилок.

Запровадження електронного голосування має цілу низку як переваг, так і недоліків. До переваг можна віднести: збільшення частини виборців, які матимуть бажання брати участь у виборах з використанням нових інформаційних технологій (молодь); забезпечення комфортних умов для реалізації громадянами права голосу внаслідок можливості користування системою з будь-якого місця перебування; забезпечення широких можливостей для голосування інвалідам, для яких процес стає більш зручним; при грамотній і прозорій процедурі голосування абсолютно неможливо здійснити масову підтасовку результатів – точний підрахунок результатів голосування; зменшення часу для обробки результатів голосування (підрахунок голосів здійснюється практично миттєво), надасть можливість постійної візуалізації результатів у режимі реального часу; зменшення витрат на проведення виборів (в остаточному підсумку); використання застосовуваних на виборах технологій в інших сферах суспільних послуг (вивчення громадської думки).

Проте можливими аргументами проти застосування електронного голосування можуть бути такі: частина виборців не буде довіряти системі; потенційна можливість комп'ютерних збоїв і атак хакерів; значні початкові витрати на запровадження системи; незабезпеченість виборцями комп'ютерною технікою та Інтернетом; неготовність суспільної свідомості у такий спосіб брати участь у виборах та референдумах.

Отже, електронне голосування є частиною електронної демократії і оптимальним механізмом взаємодії громадян і влади. Проте необхідно відповідально ставитися до ідеї втілення електронного голосування у контекст української виборчої системи. Лише за умови, що всі технічні, організаційні, юридичні умови зійдуться із проголошеними Венеціанською комісією, можна починати рух у бік реалізації такої системи. Крім того, повинна бути абсолютна довіра до влади, яка займатиметься реалізацією цієї ідеї [5, с. 97].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С. Г. Проблема інформаційної безпеки громадян в сучасних умовах / С. Г. Денисюк // Право на інформацію в громадянському суспільстві. Проблеми захисту інформаційного суверенітету держав: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, 21 квітня 2016 року. – К. : Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету, 2016. – С. 13-16.
2. Питання впровадження електронної системи голосування [Електронний ресурс] // Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні. – Режим доступу : <http://proeto.com.ua/pravo/derzhavne-budivnictvo-i-misceve-samovryaduvannya-v-ukrayini/pitannya-vprovadzhennya>.
3. Готун А. Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в Україні / А. Готун // Вісник Київського НУ ім. Шевченка. Філософія і політологія. – 2008. – С. 89-90.
4. Сіденко І. Г. Перспективи впровадження електронного голосування в Україні [Електронний ресурс] / І. Г. Сіденко. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/conf/2012-2/doc/1/12.pdf>.
5. Денисюк С. Г. Імідж України у внутрішньо і геополітичних контекстах сучасності / С. Г. Денисюк, В. О. Корнієнко // Studia Politologica Ucraino-Polona. – Вип. 4. – Житомир-Київ-Краків : ФОП Євенок О.О., 2014. – С. 93–100.

Денисюк Анастасія Валентинівна – студентка зі спеціальності «політологія», історичний факультет, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: anastacia-3zzz@mail.ru

Окуньовська Юлія – аспірантка, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: aplle_girl_red@mail.ru

Denysiuk Anastasiia – student of political science, historical faculty, Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, email: anastacia-3zzz@mail.ru

Okunovska Yuliia – graduate student, historical faculty, Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, e-mail: aplle_girl_red@mail.ru